

De Boomklever is jarig!

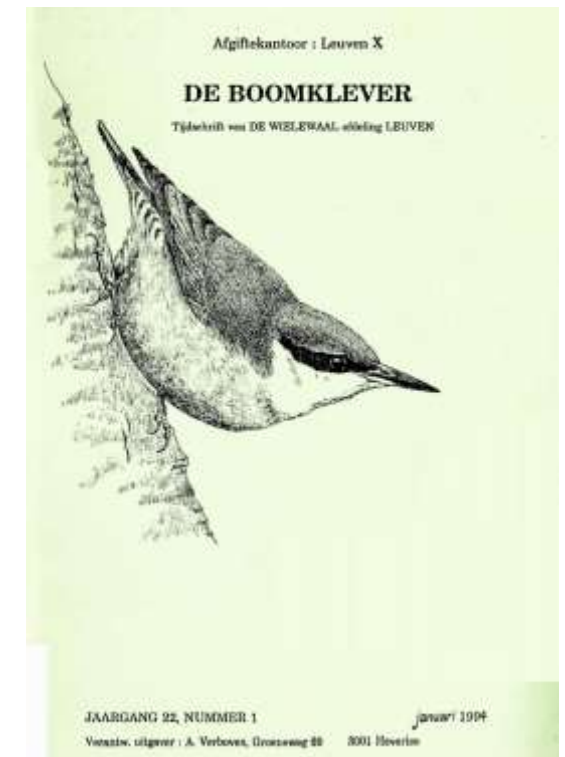
**50 jaar bijdragen over de
biodiversiteit van het Dijleland**

Hoe het begon:

1973 – Afdeling Leuven van Vlaamse Ornithologische Vereniging De Wielewaal publiceert het eerste nummer van zijn afdelingstijdschrift “De Boomklever”

Meer dan 25 jaar blijft “De Boomklever” een typisch afdelingstijdschrift

- Aankondiging activiteiten
- Verslagen
- (Vogel)waarnemingen

06/1974

Bij de balts van de watersnip

Dit verslag is gebaseerd op waarnemingen van twee paartjes gedaan te Oud-Heverlee op 6, 9, 12, 13 en 15 april en te Rotselaar op 7, 11, 14 en 16 april '74.

Paul Grootaers, Haacht.

03/1975

DE KLAPEKSTER

De klapenster heeft in '74 hoogst waarschijnlijk voor het eerst in het Egenhovenbos gebroed.

Het broedsel kan echter niet als zeer geslaagd aanzien worden, want slechts twee jongen werden grootgebracht, terwijl een normaal klapenstergezin toch uit vier à vijf jongen bestaat

Marc H.

10/1975

295. GRASPIEPER (Anthus pratensis) :

Op 26/8 een paartje met nog niet vliegende jongen te St.-A.-R.

Marc H.

03/1977

Europese kanarie-Serinus serinus :

Op 10 maart zong de Europese kanarie opnieuw op zijn bekende zangpost in de sparrebomen van Oud-Heverlee (ts de twee vijvers). (Karel en Piet Mulier)

In 2001 fusie De Wielewaal en Natuurreservate

16 oktober 2001:

Oprichtingsvergadering Natuurstudiewerkgroep Dijleland, een regionale natuurhistorische werkgroep van Natuurpunt

Excursies

Inventarisaties

Projecten

Informereren en adviseren

Verzamelen, archiveren en publiceren van waarnemingen van planten en dieren

Opmerkelijke vogelwaarnemingen in de Dijlevallei en omgeving

maart – augustus 2023

Dit overzicht van opmerkelijke en interessante vogelwaarnemingen in het Dijleland beslaat voornamelijk de periode maart – augustus 2023. De bestreken regio omvat de gemeenten Kortenberg, Herent, Bertem, Leuven, Oud-Heverlee, Huldenberg, Tervuren, Overijse en Hoeilaart. De volgende rubriek zal de periode september – november 2023 omvatten. Waarnemingen worden bij voorkeur ingevoerd op www.waarnemingen.be, of bezorgd aan Kelle Moreau, Melbloempjeslaan 2, bus 3, 8400 Oostende, 0486/12.58.77, kelle.moreau@gmail.com.

Kelle Moreau

Waarnemingen van soorten die niet in dit verslag werden opgenomen (incl. alle exoten), maar wel werden ingevoerd in www.waarnemingen.be, kunnen daar geraadpleegd worden. Waarnemingen die als onzeker werden gelabeld of waar niet tot exacte soortdeterminatie kon worden overgegaan, werden voor dit overzicht niet weerhouden. In de soortteksten wordt soms verwezen naar het aantal waarnemingen, waarbij waarnemingen worden gedefinieerd als 'records' in de database (een record is de combinatie van soort, datum, waarnemer, gebied en tijdstip). Omwille van de variatie in invoergedrag van verschillende waarnemers moet men oppassen met het interpreteren en vergelijken van deze cijfers. De vermelding 'noctmig' (nocturnal migration) duidt op opnames van nachtelijke vogelgeluiden. Waarnemingen die door het Belgian Rare Bird Committee (BRBC) beoordeeld dienen te worden, worden onder voorbehoud gepubliceerd vooraleer ze definitief op de Dijlelandse lijst kunnen worden bijgeschreven.

Wat de naamgeving en soortvolgorde betreft volgen we de recentste lijst van het International Ornithological Committee (IOC).

Gebiedsafkortingen

WLS	Wilsede/Vijvers Bellefroid
LP	Kessel-Lo/Leopoldspark
AVP	Heverlee/Abdij van Park
ZW	Oud-Heverlee/Zoete Waters
DHN	Oud-Heverlee Noord
DHZ	Oud-Heverlee Zuid
Oppem	weilanden tussen Bogaardenstraat (Oud-Heverlee – Korbeek-Dijle) en NGB
NGB	Neerijse/Grote Bron (deel Doode Bemde)
NKV	Neerijse/Kliniekvijvers (deel Doode Bemde)
SAR	Sint-Agatha-Rode/ Grootbroek

Kwak *Nycticorax nycticorax*

De kans om in het Dijleland een Kwak tegen te komen bestaat tegenwoordig het hele jaar. In de besproken periode werden de volgende gevallen genoteerd: telkens 1 ex. over Tombeek/Laanvallei op 15/05 en 11/06 (noctmig; F. Fluyt), 1 ad te AVP op 3/06 (D. von Werne), 1 imm te SAR op 8/07 (W. Van de Vijver) en te te Pérot/Vijver op 15 en 17-21/07 (M. Walravens, B. Nef, B. & A. Schreter e.a.), 1 ad N te OHZ op 21/07 (P. Dhondt), 1 1° kj te LP op 27-28/07 en op 17-19/08 (F. Vanwezer, J. Vandenhoek, Jesse) en 1 1° kj te DHN op 16/08 (D. Van den Bulck, W. Van de Vijver).

Koereiger *Bubulcus ibis*

13/04: 2 ex. te OHZ en later N te Heverlee/Langestaart (J. Walravens, MSkye, Vinod)
06-08/05: 8 ex. te DHN – OHZ – Ormendaal (T. Roels, G. Ryken, N. Ryckeboer e.v.a.)
De 20^e en 21^e gevallen van Koereiger voor het Dijleland, en de 26^e tot 35^e ex. Niet enkel de frequentie van de waarnemingen is recent sterk toegenomen, maar ook de gemiddelde groeps-grootte stijgt. De eerste Dijlelandse Koereiger werd pas waargenomen in 1998, en de voormalige grootste groepen telden 4 ex. in 2021 en 2022.

Visarend, DHN - Foto: Gert Vandezande

134 | De Boomklover | Jaargang 50 Nummer 4 | 2023

Fenologisch overzicht voorjaar 2023

Soort	Eerste data	Aantal + Locatie	Waarnemers
Kwartel <i>Coturnix coturnix</i>	24/04	1 Erps/Dorenveld, 1 Leuven/C	P. Dens, J. Kempeneers
	05/05	1 Leefdaal/plateau	N. Ryckeboer
Zomertaling <i>Anas querquedula</i>	24/03	1m te Heverlee/Langestaart	Vinod, Jesse, MSkye e.a.
	02/04	1m te SAR	D. Van den Bulck
Gierzwaluw <i>Apus apus</i>	13/04	1 ex. NO Heverlee/Langestaart	Vinod
	19/04	Kessel-Lo/DHN/Leefdaal/Overijse	K. Hansen, K. Kaerts, B. Theunis, Vinod, H. Roosen
Koekoek <i>Cuculus canorus</i>	06/04	1 ex. te SAR	N. De Clercq
	09/04	1 ex. Wijmaalbroek, 1 ex. DHN	P. Prepoels, J. Walravens
Oeverloper <i>Actitis hypoleucos</i>	29/03	2 ex. te NKV	D. Van den Bulck
	04/04	1 ex. te LP	J. Quinten
Wespendief <i>Pernis apivorus</i>	04/05	1 ex. te Leuven/C	T. Voet
	06/05	Wnm op 5 locaties	Versch. waarnemers
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	14/04	1 ex. te Wijmaalbroek	L. Smets
	15/04	1 ex. te Neerijse/Doode Bemde	M. Goubout-Guillemyn
Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>	15/03	2 ex. te DHZ	B. Theunis, K. Kaerts
	19/03	4 ex. te SAR	H. Roosen
Boerenzwaluw <i>Hirundo rustica</i>	23/03	1 ex. te Wilsede/dorp	T. Bovens
	24/03	3 ex. te SAR	E. VnMbk
Huiszwaluw <i>Delichon urbicum</i>	25/03	6 ex. te SAR	E. Malfait, L. Hendrickx
	06/04	1 ex. te LP	J. Lambrechts
Flits <i>Phylloscopus trochilus</i>	21/03	2 ex. te SAR	S. Vranckx
	28/03	1 ex. te NKV	B. Heirweg
Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	02/04	1 ex. te Heverlee/Langestaart	Jesse
	06/04	1 ex. te SAR	N. De Clercq
Kleine Karekiet <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	17/04	1 ex. te SAR	L. Smout
	18/04	1 ex. te AVP	K. Gielen, J.-J. Nijssen
Bosrietzanger* <i>Acrocephalus palustris</i>	06/05	1 ex. Korbeek-Dijle, 1 ex. Wilsede-Putkapel	J.-M. Lommaert, S. Vranckx
	07/05	1 ex. Heverlee/Langestaart	K. Hansen

De Boomklover | Jaargang 50 Nummer 4 | 2023 | 141

Bakkes, de Ooievaar van Oud-Heverlee en Korbeek-Dijle

Het is begin april 2019 wanneer we hier kennis maken met Bakkes, die we nu wat bout onze Dijlelandse Ooievaar noemen. Op 5 april 2019 zien verschillende waarnemers hoe in Oud-Heverlee Noord een Ooievaar op de stam van een afgebroken populier aan een nest begonnen is. Al gauw is er hoop op een koppel want diezelfde avond worden twee dieren bij het nest gezien ...

Niels Ryckeboer

"Bij aankomst van de tweede Ooievaar vertoende degene op het nest (ik veronderstel het mannetje, dat start dikwijls het nest) begroetingsgedrag, luid geklepper, naar voren buigen met de vleugels gespreid, kop omhoog. De nieuwkomer zette zich na enkele rondjes in een boom ernaast. Na een kwartier wat verder gaan zitten. Misschien toch geen touche?" schreef Stefaan Horemans.

Het bleek inderdaad geen touche te zijn. De tweede Ooievaar was waarschijnlijk eerder een concurrent die het nest probeerde in te pikken of een irritante vriend die onze naastige nestbouwende Ooievaar niet met rust wou laten.

Onze nestbouwer draagt twee ringen: links een wetenschappelijke metalen ring met nummer Y9127, rechts een bruine Planckendaelring met nummer 1770. Die gekleurde ring wordt in

▼ Ooievaar Bakkes bij OHZ. Foto: Johan De Cock.

Planckendael intern gebruikt om de dieren makkelijk te herkennen. Per jaar wordt een andere kleur gebruikt om de nestjongen te ringen en de twee eerste cijfers geven het geboortjaar aan. Hij werd op 29 mei 2017 als nestjonge geringd in een nest van twee in een beuk aan de Leuvensesteenweg bij Planckendael. In januari 2018 werd hij samen met drie andere Ooievaars gespot in Vilvoorde, zo te zien op een vuilnisbelt. Blijkbaar bracht hij dus zijn eerste winter hier in België door.

Omdat we niet graag over nummers spreken, besloten Jacoba, mijn dochter, en ik de Ooievaar een naam te geven. We zochten onze inspiratie in het lied 'Aan de oevers van de Dijle'. De enige twee Ooievaarwaardige namen die we vonden in het lied zijn 'Moordenaar' en 'Bakkes'. 'Moordenaar' wilden we onze 1770 niet noemen, dus werd het 'Bakkes'.

Bakkes bleef zich ondanks het gebrek aan een lief regelmatig op het nest vertonen, waarbij hij vaak in de weer was met wat takjes. Heel efficiënt ging hij daarbij niet te werk. Van honderden meter ver zag ik hem aan komen vliegen met kleine takken. Soms kwam een concurrent of kameraad voorbij, wat dan steevast tot wat achtervolgingen en geklepper leidde.

Zeventien dagen nadat Bakkes hier in Oud-Heverlee voor het eerst gezien werd, bleek hij weer in Planckendael te zitten maar na vijf dagen was hij dan toch weer in Oud-Heverlee. Was hij in

Georde fuut (*Podiceps nigricollis*) nieuwe broedvogel voor de Dijlevallei

Het was voorspeld na de vestiging van een kolonie Kokmeeuwen *Chroicocephalus ridibundus* te Oud-Heverlee Zuid (OHZ) afgelopen lente. We hebben er lang op moeten wachten, maar vorig jaar konden we eindelijk de Georde fuut bijschrijven op de lijst van Dijlelandse broedvogels.

Luc Hendrickx

▲ Georde futen in het Provinciedomein Kessel-Lo - Foto: Fred Vanwezer

Begin maart kondigt de lente zich hoopvol aan. Op 6 maart tel ik te OHZ al 23 bezette nesten van Kokmeeuw. De kolonie van vorig jaar blijkt zich dus te bestendigen. Bij de laatste maandelijkse watervogeltelling op 13 maart tel ik 270 adulte Kokmeeuwen die op en rond de kolonie rondhangen. Het aantal nesten zal in de daaropvolgende weken oplopen tot minstens een 80-tal begin mei.

De hoop op een nieuwe broedvogelsoort groeit wanneer een prachtig koppel adulte Zwartkopmeeuwen *Ichthyaetus melanocephalus* op 9 april op de vijver verschijnt en enkele weken ter plaats blijft. Ze worden evenwel na 29 april niet meer waargenomen. Op 5 juni meldt zich echter een nieuwe kandidaat broedvogel aan als Wim Van de Vijver twee late adult zomer Georde fuut *Podiceps nigricollis* ontdekt op de zuidelijke vijver van Oud-Heverlee. Georde futen zijn er immers

Siberische grondeekhoorns in het Zoniënwoud blijken Koreaanse grondeekhoorns

Wie regelmatig het Zoniënwoud bezoekt, heeft ze vast al eens opgemerkt: Siberische grondeekhoorns (*Eutamias sibiricus*). Al een halve eeuw lang weten deze knaagdieren met hun hoge aaibaarheidsfactor bosbezoekers te vertederen. Maar waar komen Knabbel en Babbel vandaan? Recent werd onderzoek verricht naar de genetische structuur van Siberische grondeekhoorns in Europa. Ook in het Zoniënwoud werd genetisch materiaal van de lokale populatie verzameld waardoor hun herkomst achterhaald kon worden.

Maxime Fajgenblat, Goedele Verbeylen, Pieter Moysons & Sam Bennekens

Biogeografische context

Grondeekhoorns ('chipmunks' in het Engels) zijn middelgrote knaagdieren die behoren tot de Sciuridae, de familie van de eekhoorns. Grondeekhoorns zijn vooral vertegenwoordigd in Noord-Amerika, waar verspreid over twee genera (*Tamias* en *Neotamias*) zo'n 24 soorten voorkomen. De Siberische grondeekhoorn (*Eutamias sibiricus*) is de enige grondeekhoornsoort die buiten Noord-Amerika voorkomt. Op basis van moleculaire en morfologische kenmerken kan men drie ondersoorten onderscheiden: de Koreaanse grondeekhoorn *Eutamias sibiricus barberi* (Koreaans schiereiland), de Chinese grondeekhoorn *Eutamias sibiricus senescens* (Centraal-China) en de nominaatondersoort *Eutamias sibiricus sibiricus* die het meest noordelijke (Siberische) verspreidingsgebied heeft (Rusland, Mongolië, Noordoost-China, Japan) (Obolenskaya et al. 2009).

Eigenschappen

Siberische grondeekhoorns kunnen herkend worden aan hun kleine gestalte (20-28 cm, incl. staart), witte keel en buik, lange staart en de opvallende donkerbruine overlangse strepen die op de kop en de lichtbruine rug lopen. Ze zijn

▲ Foto: Fred Vanwezer.

dagactief en houden een winterslaap in een ondergronds hol, al kunnen ze jaarrond actief zijn in sommige delen van het verspreidingsgebied of tijdens zachte winters. Ze communiceren voornamelijk met scherpe roepjes die voor het ongehoorde oor op vogelgeluiden lijken. Qua biotoop verkiezen ze loof-, naald- en gemengde bossen. Het zijn omnivoren en ze leggen doorheen het jaar voedselvoorraden aan. Hun dieet bestaat hoofdzakelijk uit zaden en vruchten van bomen, maar ook uit twijgen, knoppen en voer dat hen door mensen wordt aangeboden. In mindere mate staat ook dierlijk materiaal zoals ongewervelden en kleine gewervelden op hun menu.

▲ Foto: Johan De Cock

Buiten het natuurlijke verspreidingsgebied

Omwille van zijn schattig uiterlijk ontloopte de Siberische grondeekhoorn zich in de jaren '60 van de vorige eeuw tot een populair huisdier en werd de soort volop in dierenwinkels aangeboden. Ontsnappingen of doelbewuste vrijlatingen hebben tot het ontstaan van verschillende verwilderde populaties in Europa geleid, met name in Frankrijk, Italië, Nederland, Zwitserland en België. Populaties in Denemarken, Griekenland en Duitsland bleken eerder van tijdelijke aard en zijn spontaan verdwenen of aan het verdwijnen. Voorts zijn er ook losse, geïsoleerde waarnemingen bekend van de soort in Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Ontwikkelingen in België

In België is de soort de voorbije decennia op tal van plaatsen gesignaleerd (vooral Vlaanderen),

maar op slechts vier locaties wist ze effectief een populatie op te bouwen: het Calmeymbos in De Panne, de beboste omgeving van Westerlo, het kasteelpark van Zwijnaarde bij Gent en het Zoniënwoud. De populatie in De Panne ontstond na vrijlating van 17 dieren in 1976 en bereikte rond de eeuwwisseling een hoogtepunt met een paar honderd dieren, om vervolgens in te storten tot ca. 30 dieren in 2003. In 2016 werd de soort er voor het laatst opgemerkt. De populatie van Westerlo is slecht bestudeerd maar heeft nooit een grote omvang gekend. Hoewel er mogelijk nog enkele dieren aanwezig zijn, is de soort hier in 2018 voor het laatst waargenomen – vermoedelijk is de populatie er het jaar voordien gecrasht door een groot voedselgebrek in 2017. De populatie van Zwijnaarde is nog slechter beschreven: er zijn de laatste decennia geen waarnemingen bekend en mogelijk heeft de populatie zelfs nooit bestaan.

176 | De Boomklover | Jaargang 48 Nummer 4 | Winter 2020

Onderzoek naar Bechsteins vleermuis in en rond het Zoniënwoud

De Bechsteins vleermuis (*Myotis bechsteini*) is één van de zeldzaamste vleermuissoorten van Vlaanderen. Het is een typische soort van oude bossen die zich maar moeilijk laat opmerken tijdens inventarisaties met de batdetector of tijdens wintertellingen. Kennis over het voorkomen en de toestand van de soort in het Dijleland ontbreekt dan ook grotendeels. In september 2019 heeft de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt een vangst- en zenderonderzoek op poten gezet in de ruime omgeving van het Zoniënwoud in de hoop de soort beter te begrijpen.

Hans Roosen

Achtergrond

In september 2018 werd het Vlaamse Soortbeschermingsprogramma (SBP) vleermuizen goedgekeurd (www.natuurenbos.be/sbpvleermuizen). Een van de acties die in het SBP naar voren wordt geschoven is gericht onderzoek naar de verspreiding en de populatiegrootte van de Bechsteins vleermuis in het Zoniënwoud (actie 4.5.5). Via het 'SBP vleermuizen' wordt gestreefd naar een betere bescherming en gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten. Naast het in stand houden van belangrijke

overwinteringsplaatsen en de verbindingen naar die plaatsen, focust het ook op verder onderzoek om de leefgebieden van de meest bedreigde soorten verder in kaart te brengen, waaronder dus Bechsteins vleermuis. Doel hiervan is om beschermingsmaatregelen op de juiste plaats te kunnen inzetten teneinde de soort voor de toekomst te kunnen behouden. De Bechsteins vleermuis is een middelgrote soort met opmerkelijk lange oren. De rugvacht is bruin en duidelijk afgetekend van de lichtbeige of grijze buikzijde. De snuit is roodachtig bruin en de

◀ Bechsteins vleermuis (21-9-2019, Groesendael). Gewangen dieren worden o.a. gewogen, opgemeten en op parasieten gecheckt. Foto: Nils Bevilard.

De Boomklover | Jaargang 48 Nummer 4 | Winter 2020 | 177

De Gele luzernevlinder

Invasie in het Dijleland in de nazomer van 2022

In de nazomer van 2022 was er een opvallende invasie van de zeldzame Gele luzernevlinder *Colias hyale* in België die ook duidelijk waarneembaar was in het Dijleland. De invasie startte in juli en leidde vooral in september tot ongewoon hoge aantallen. Overheen de nazomer van 2022 gebeurden er bijna een tienvoud van alle tot dan toe gekende waarnemingen in onze regio. Hierbij werd voor het eerst ook voortplanting waargenomen.

Jeroen en Robby Stoks

Luzernevlinders in België

In België kan je drie soorten luzernevlinders zien. Hiervan zijn er twee voornamelijk gekend als trekvlinders: de vrij algemene Oranje luzernevlinder *Colias croceus* en de zeldzame Gele luzernevlinder *C. hyale*. Het voorkomen van beide soorten in Vlaanderen is heel onregelmatig, met af en toe een invasiejaar. Daarnaast is er in België nog een dubbelganger van de Gele luzernevlinder, namelijk de Zuidelijke luzernevlinder *C. alfacariensis*. Dit is een heel zeldzame standvlinder die zich beperkt tot kalkgraslanden met Paardenhoefklaver *Hippocrepis comosa* in Zuid-België. Hoewel beide laatste soorten in het volwassen stadium niet te onderscheiden zijn op basis van uitwendige kenmerken, wordt er omwille van de habitatvoorkeur vanuit gegaan dat enkel de Gele luzernevlinder in Vlaanderen terecht komt. Beperkt genetisch onderzoek bevestigt inderdaad dat de 'gele' *Colias* vlinders in Vlaanderen de Gele luzernevlinder zijn en niet de Zuidelijke luzernevlinder.

Soortherkenning

In vlucht valt met wat oefening de verschillende kleur van de bovenvleugel op: oranje bij de Oranje luzernevlinder en geel of wit bij de Gele luzernevlinder. In zit is het wat moeilijker, omdat ze de vleugels dan dichtgevouwen houden. Toch zijn er ook in zit, vooral als je vlinder bekijkt bij

tegenlicht, duidelijke verschilpunten. Bij de Oranje luzernevlinder is de zwarte eindband van beide vleugels uniform breed, terwijl die bij de Gele luzernevlinder breed start aan de tip van de voorvleugel maar dan sterk versmalt in de rest van de voorvleugel en in de achtervleugel. Extra opletten is er nodig voor de (zeldzame) witte *helic* vorm van het vrouwtje van de Oranje luzernevlinder, maar die heeft ook de voor de soort typische brede, uniforme zwarte eindband op beide vleugels. Een duidelijk overzicht hoe de soorten uit elkaar te houden zijn, vind je in het Natuurpunt nieuwsbericht van 6/9/2022 geschreven door Marc Herremans.

▲ Parend koppeltje Gele luzernevlinder in de Doodde Bemde. — Foto: Robby Stoks

Algemeen patroon waarnemingen van beide luzernevlinders in 2022

Op basis van waarnemingen.be waren er in de periode 1995-2021 in totaal een 30-tal waarnemingen (inclusief een aantal dubbelteilingen) van

De Boomklover | Jaargang 50 Nummer 2 | 2023 | 33

Dambordje weet het werk van Zeisteam Leuven te waarderen

Het leemplateau ten zuidwesten van Leuven herbergt nog verschillende bermen met bijzondere relictvegetaties van eerder kalkrijke, voedselarme graslanden. Door het inspoelen van nutriënten vanaf de aangrenzende akkers en een gebrekkig maaibeheer staan deze waardevolle situaties vaak onder grote druk van verruiging. Ook aan de Hollestraat, op de grens tussen Kortenberg en Bertem, dreigden de laatste exemplaren Beemdtkroon (ook *Knautia* genoemd, naar de wetenschappelijke soortnaam *Knautia arvensis*) volledig te verdwijnen door toenemende verruiging. Om dit te vermijden nam Zeisteam Leuven deze berm onder handen en wordt er sindsdien tweemaal per jaar met de zeis gemaaid (Verstraeten & Fajgenblat, 2020). De voornaamste beweegreden was initieel om het leefgebied van de zeldzame *Knautia* bij (*Andrena hattorfiana*) te vergroten. Deze solitaire bij komt in de ruimere regio zeer lokaal voor en foerageert enkel op stuifmeel van de paarse *Knautia*bloem, en is er voor zijn voortbestaan dus van afhankelijk.

Sam Bennekens & Maxime Fajgenblat

▲ Beemdtkroon in de berm langs de Hollestraat. Op de achtergrond bloeien Wilde marjolein en Borstelkrans. — Foto: Maxime Fajgenblat

Dankzij de inspanningen van het Zeisteam groeide de initiële bramenruigte op enkele jaren tijd uit tot een zee van *Knautia* en Wilde marjolein (*Origanum vulgare*), honderden exemplaren Borstelkrans (*Clinopodium vulgare*) en andere topsoorten zoals Klavervreter (*Orobanche minor*)

en Boslathyrus (*Lathyrus sylvestris*). Op mooie zomerdagen trekt deze overvloed aan nectar dan ook een massa hongerige insecten aan. Op 3 juli gingen Stijn Verstraeten en Sam Bennekens, leden van het Zeisteam Leuven, in die zwerm op zoek naar de allereerste *Knautia*bij voor het gebied. En

De Boomklover | Jaargang 50 Nummer 1 | 2023

Ontmoeting met een Bosrandparelmoervlinder in Meerdaalwoud

Jochen Kempeneers

Na een succesvol parelmoervlinderuitstapje begin juli nabij Melreux-Hotton was ik flink gebeten door de vlindermicrobe en besloot ik op 9 juli, een warme, deels bewolkte en tamelijk windige zaterdag in Meerdaalwoud mijn kans te wagen op de braamparelmoervlinder, een soort die me maar niet wil lukken in eigen streek. Ik zette mijn fiets aan de Dennenlaan in Heverleebos en van daaruit wandelde ik in de richting van het militair domein van Meerdaalwoud. Verleden jaar had ik langs de Dennenlaan een succesvolle waarneming van de Kleine ijsvogelvlinder. Ik dacht vrijwel onmiddellijk terug beet te hebben toen ik vanuit mijn ooghoeken een grote, donkere vlinder naar beneden zag dwarrelen. Het bleek zowaar een prachtige Grote weerschijnvlinder te zijn die zich mooi vlak voor mijn voeten neerzette om mineralen te slurpen. Wat een motiverende altrap!

Aangekomen aan het pad langs het militair domein duurde het niet lang voor de eerste van vele Keizersmantels kwam langs gevlogen, een soort die zich duidelijk goed heeft gevestigd de laatste jaren. Omgeven door Keizersmantel na Keizersmantel struinde ik rustig het pad verder af tot ik op één van de vlinderstruiken nabij de Nethense baan een vreemde parelmoervlinder opmerkte. Ik besefte onmiddellijk dat dit niet de gegeerde en verhoopte Braamparelmoervlinder zou worden, maar ongetwijfeld iets beter. De vlinder bleef gelukkig 5 minuten rustig foerageren. Af en toe vervloog hij naar een andere nabije bloementros om dan ineens het hoge luchtruim te kiezen. Dit gaf me ruim de tijd voor duidelijke bewijsfoto's. Met de parelmoertheorieën nog vers in het

geheugen dacht ik eerder in de richting van de meer 'aannemelijke' Grote parelmoervlinder, maar dat klopte simpelweg niet. Zou het dan toch...? Ik heb dan maar snel de obsidienty-app geraadpleegd en die twijfelde niet: 100% Bosrandparelmoervlinder!

Omdat ik het nog altijd niet goed kon geloven heb ik ter plekke een bericht gestuurd aan Maxime om af te toetsen wat hij ervan dacht. Hij nam echter snel en zeer enthousiast mijn laatste spatje twijfel weg: de eerste Bosrandparelmoervlinder sinds heugenis in het Leuvense was een feit.

In de hoop dat hij nog zou terugkomen heb ik mezelf nog bezig gehouden met de immer aanwezige Keizersmantels en de iets minder talrijke Kleine ijsvogelvlinders en Oranje zandooeges. En ja hoor, een halfuurtje later kwam dezelfde Bosrandparelmoervlinder uit het niets weer aangevlogen om echter vrijwel onmiddellijk verjaagd te worden door een Kleine parelmoervlinder, een soort die natuurlijk ook altijd welkom is. Kortom, met Keizersmantel, Kleine parelmoervlinder en Bosrandparelmoervlinder was het een ware parelmoerbonanza in eigen streek!

104 | De Boomklover | Jaargang 48 Nummer 4 | Winter 2020

Een Gewone staafmier in de tuin

Op 25 juli, tijdens werken in mijn tuintje zag ik ineens een klein, slank, zwart miertje: een Gewone staafmier (*Ponera coarctata*). Toch wel bijzonder om een nieuwe soort voor het Dijleland waar te nemen in een stadstuintje aan de rand van Leuven. Was ze misschien opgeschrikt door mijn hamer- en beetelwerk op het terras, vlakbij haar nestje?

Els Lommelen

Helemaal nieuw voor het Dijleland is de soort eigenlijk niet: volgens de soortbeschrijving in een determinatieboekje uit 1986 is ze door prof. A. Raignier gevonden in Heverleebos in een rotte, op de grond liggende boomstam (van Boven en Mabelis, 1986). Details over het jaartal, tijdstip en de vindplaats van deze waarneming zijn onbekend. Bij gebrek aan recente waarnemingen werd deze soort niet opgenomen in de overzichten van mieren van het Dijleland die in de Boomklever verschenen (Dekoninck en Vankerkhoven, 2008; Lommelen, 2014).

De Gewone staafmier is 2,5 tot 3,5 mm lang en leeft voornamelijk in bosgebieden, of op schaduwrijke plaatsen met enigszins vochtige bodem (Lebas et al., 2016/2019). Sommige bronnen vermelden ook dat ze warmteminnend is (Boer, 2010; Dekoninck et al., 2012), en zelf ken ik ze van kleine ietwat vochtige bosjes of schaduwplekken in een snel opwarmende (deels) open omgeving. Mijn tuin ligt inderdaad in de schaduw van bomen en een haag, en de omgeving

van de vindplaats krijgt enkel in de namiddag een aantal uren zonneshijn.

De soort heeft kleine kolonies met hooguit enkele tientallen werksters. Haar nesten zitten diep onder de grond, onder grote stenen, in dood hout of onder de schors van op de grond liggende stammen. De werksters gaan ondergronds of in de strooisellaag op zoek naar kleine bodemgeleedpotigen zoals springstaarten (Lebas et al., 2016/2019). Deze kleine mierensoort heeft met andere woorden een zeer verborgen levenswijze, wat ongetwijfeld de belangrijkste reden is dat ze al minstens 35 jaar niet meer in het Dijleland gevonden was. Haar verspreiding wordt ingeschat als nogal zeldzaam voor Vlaanderen en nogal algemeen voor Wallonië, met de bemerking dat de soort zeer waarschijnlijk onderbemonsterd is (Dekoninck et al., 2012).

Voor deze nieuwe waarneming in het Dijleland hebben de trillingen veroorzaakt door mijn geklop op de grond er mogelijk voor gezorgd dat een werkster ondanks het droge weer

Europese bidsprinkhaan duikt op in het Dijleland

In het zomernummer van dit tijdschrift sloten we het artikel over de Bidgaasvlieg (*Mantispa styriaca*) af met de vraag "wie vindt de eerste Europese bidsprinkhaan in het Dijleland?" Het tijdschrift lag nog geen dag op de deurmat van onze lezers of de vraag werd al beantwoord: beeldhouwer Dany Tulkens ontdekte de soort op 30 augustus 2020 in Herent.

Maxime Fajgenblat

▲ Europese bidsprinkhaan in Herent. Foto: Raf Aerts.

De Europese bidsprinkhaan (*Mantis religiosa*) is een spectaculaire predator. De indrukwekkende voorpoten fungeren als krachtige grijparmen, waarmee bliksemsnel ongewervelde en zelfs kleine gewervelde prooien gevangen kunnen worden. Met hun bruine of groene kleur en wiebelende gang zijn de dieren bijzonder goed gecamoufleerd en soms moeilijk te vinden. Met hun vleugels kunnen ze – enigszins onhandig – een eindje vliegen (vooral de slankere mannetjes), maar grote afstanden kunnen ze niet afleggen. Naast hun opmerkelijk uiterlijk staan bidsprinkhanen ook bekend om hun gruwelijk seksleven: tijdens de voortplanting peuzelt het wijfje soms het hoofd, en vervolgens het volledige lichaam van het mannetje waarmee ze aan het paren is op. Dit gedrag zou de zaadceloverdracht stimuleren en helpt het wijfje (en nakomelingen) aan waardevolle eiwitten.

Gelegde eitjes komen pas in de lente van het volgende jaar uit. Na een tiental vervellingen bereiken de dieren in augustus of september het imagostadium (en hun uiteindelijke grootte), en kan opnieuw voortplanting plaatsvinden. Als lid van de Dictyoptera zijn bidsprinkhanen het meest verwant aan kakkerlakken en termieten, en niet zozeer aan sprinkhanen zoals de naam suggereert.

De Europese bidsprinkhaan is een warmteminnende soort die vooral in open gebieden voorkomt, zoals droge graslanden. Het is een algemene verschijning in Zuid- en Centraal-Europa. Na de laatste ijstijd wist de soort noordwaarts uit te breiden via de Rijnslenk en het Moezeldal – typische kolonisatieroutes voor zuidelijke soorten omwille van het warmere microklimaat. Populaties in de Duitse deelstaten Rijnland-Palts, Saarland en Baden-Württemberg vormden zo lange tijd de noordgrens van het areaal. Meer westelijk loopt de oorspronkelijke noordgrens net door een tipje van België (zuidelijke Gaume). Het meest zuidelijke natuurreservaat van het land (Réserve naturelle Raymond Mayné in Torgny) herbergt reeds decennia (of langer) een populatie.

Onder invloed van klimaatverandering schuift de noordgrens geleidelijk aan verder op. De voorbije jaren werden nieuwe populaties ontdekt in Duitsland (deelstaat Hessen) en Wallonië (o.a. elders in de Gaume en in de Viroinstreek).

Paddenstoelen van het Meerdaalwoud

Inventarisatie van het voormalig militair domein en Bosreservaat
Drie Eiken (2019-2021)

Aansluitend op de eerdere inventarisaties van het voormalig militair domein door de Natuurstudiegroep Dijeiland (Uyttenbroeck 2014, Fajgenblat et al. 2018), werd dit gebied en het aangrenzende Bosreservaat Drie Eiken in de periode 2019-2021 onderworpen aan een uitgebreide mycologische inventarisatie. Naar aanleiding van deze inventarisatie werd een rapport opgesteld (Bleys, 2022), waar het voorliggend artikel grotendeels op gebaseerd is.

Geert Bleys

Situering en methode

Het stuk Meerdaalwoud gelegen tussen de Weerste Dreef, de Herculesdreef, de Nethense Baan en de Langendaalstraat (met uitzondering van de hondenloopzone) werd gedurende de periode 2019 en 2021 gemiddeld een drie- à viermaal per maand kort (één à twee uur) bezocht en onderzocht op aanwezigheid van paddenstoelen (Figuur 1). De nadruk lag hierbij vooral op de dreven, beukenbestanden en het Bosreservaat Drie Eiken. De ruige stukken ten

noorden van de Everzwijnbaddreef en het omheinde gebied ten zuiden werden in mindere mate onderzocht: de ruigte omdat dat gebied mycologisch minder interessant is, en de heide wegens de aanwezigheid van de paarden (stoorfactor tijdens mycologische inventarisaties tijdens de zomer en herfst). Door deze manier van werken worden vooral grotere en meer opvallende soorten gevonden, maar het heeft het voordeel van een goede spreiding in de tijd zodat ook winter- en voorjaarssoorten gevonden

Opmerkelijke vangst van Gestippelde alvers in de Dijle

nieuwe vistrap in Leuven blijkt al meteen succesvol

De Dijle vertakt zich in Leuven in verschillende Dijle-armen. Van de ca. 10 km aan waterlopen in de Leuvense binnenstad werd in het verleden bijna de helft overweld. Op de voormalige brouwerijsite Artois tussen de Mechelsestraat en de Vaartstraat, aan het Sluispark, zijn enkele jaren geleden twee rivierarmen heropend. De openlegging creëerde kansen voor de natuur en het herstel van de rivier. Een stuw in de vierde Dijle-arm zorgt ervoor dat het water in de Dijle voldoende hoog staat om het kanaal (de Leuvense Vaart) te voeden. Maar het hoogteverschil aan de stuw verhindert vissen om de Dijle op te zwemmen. Dankzij de nieuwe vistrap kunnen vissen nu rond de stuw zwemmen en zich vlotter binnen of doorheen de stad verplaatsen op zoek naar een geschikt paai- en opgroeigebied. De Vlaamse Milieumaatschappij, de Provinciale Visserijcommissie van het Agentschap voor Natuur en Bos en het Europese Life project BELINI financierden de werken.

Tom De Bie

Dankzij de verbeterde waterkwaliteit komen in de Dijle opnieuw een 25-tal vissoorten voor. Soorten zoals Kopvoorn (*Squalius cephalus*), Winde (*Leuciscus idus*), Riviergrondel (*Gobio gobio*) en Blankvoorn (*Rutilus rutilus*) trekken in het voorjaar stroomopwaarts de rivier op. Echte

trekvissen zoals de Paling (*Anguilla anguilla*) of de Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) zwemmen helemaal vanuit zee tot in Leuven. De boven- en zijlopen van de Dijle vormen immers een zeer geschikt paai- en opgroeigebied. Aan het Sluispark zorgt de stuw in de vierde Dijle-arm ervoor dat

▼ Gestippelde alver bij de vistrap. Foto: Tom De Bie.

Met de zeis van bramenruigte naar topgrasland

Interview met Stijn Verstraeten
van ZeisTeam Leuven

Door Maxime Fajenblat

Op een warme avond in augustus begeef ik me naar de Hollestraat in Everberg. Stijn stond erop om hier af te spreken. Niet zonder reden, zo bleek. De botanist in mij wordt onmiddellijk enthousiast bij het aanschouwen van zo veel moois: honderden exemplaren Borstelkrans en nog wat bloeiende Beemdtkroon in een zee van Wilde marjolein, rijkelijk aangevuld met andere topsoorten. Terwijl we de berm verder verkennen, weet Stijn me, ondanks ruime social distancing, te besmetten met het zeisvirus ...

Hoe is de fascinatie voor zeisen ontstaan?

Dat gebeurde toen we verhuisden en we plots een stuk grasland in ons bezit hadden, maar geen grasmachine. Toevallig kwam ik ergens een tweedehands zeis tegen en aangezien ik wel te vinden ben voor handenarbeid, leek me dat wel iets. Van het een kwam het ander: het beviel zo goed dat ik ook nog een nieuwer model zeis kocht, een cursus volgde en via de verkoper op de hoogte gebracht werd van het bestaan van het ZeisTeam: een groep vrijwilligers die zich met de zeis en andere snijdende werktuigen inzetten voor natuurbehoud en -herstel. Na deelname aan hun jaarlijkse zeisweekend, met allemaal gelijkgestemde zielen, een geweldige sfeer en bovendien een enorme kennis aan natuurbeheer in het algemeen en graslandbeheer in het bijzonder, was het hek helemaal van de dam.

◀ Grasklokje in een schrale berm.

▼ Stijn inspecteert de berm in Everberg.
Foto's: Maxime Fajenblat.

En dat leidde uiteindelijk ook tot de oprichting van ZeisTeam Leuven?

Dat gebeurde op een gelijkaardige manier; het oorspronkelijke ZeisTeam is vooral actief in Oost-Brabant en Limburg, dus het idee om hetzelfde te doen tussen Leuven en Brussel lag niet veraf. Enkele vrijwilligers gingen op zoek naar interessante locaties en ZeisTeam Leuven was geboren.

Over welke projectlocaties ontfermt ZeisTeam Leuven zich momenteel zoal?

In het algemeen gaat het om eerder kleine maar relatief waardevolle locaties, vaak in eigendom van Natuurpunt, waar nood is aan detailbeheer, of op locaties waar geen of geen geschikt beheer is en die dan opgewaardeerd worden door geschikt maaibeheer. Voor ZeisTeam Leuven gaat het concreet bijvoorbeeld over deze steile talud in Everberg, die tot een paar jaar geleden vrijwel volledig bestond uit bramenruigte en waar beheer ontbrak. De door ons gemaaide stukken zijn

Onderwerpen voor nummers in de nabije toekomst:

- Markante evoluties bij een aantal vogelsoorten in het Dijleland 1972-2023
- Pruimenpage
- Inventarisatie keverfauna Heverleebos
- 10 jaar vogelkijken (2013-2022)

Oproep

- Bezoek Digitaal Archief van De Boomklever www.natuurstudiegroepdijleland.be/archief
- Bezoek onze stand
- Word abonnee (€ 15 per jaar voor 4 nummers)
- Lever zelf een bijdrage!

Dank voor uw
aandacht

